

קריאה לסדר! רעיונות והפעלות לליל הסדר

לפני שמתחילים...

המצווה העיקרית בליל הסדר היא "והגדת לבנך ביום ההוא" (שמות י"ג). מסביב לשולחן המשפחה נערך מפגש ייחודי שחלקיו השונים מבטאים את סדר היום של המשפחה: ישיבה משותפת של כל חלקי המשפחה, שיחה פתוחה על מה אנחנו באמת כפרטים וכעם, נזכור שפסח הוא הזמן בו נולדנו, עם ישראל הופיע לראשונה כעם על במת ההיסטוריה לאחר יציאת מצרים. זו אחת הסיבות לסעודה, שירה ושמחה. הלילה הזה אמור להשפיע על כל לילות השנה. **הסעודה הזו היא דוגמא לחיים משפחתיים בריאים וטובים.**

בליל הסדר אנו מספרים את סיפור יציאת מצרים, "וכל המרבה הרי זה משובח". עבור מי נכתבה ההגדה של פסח?

ההגדה נכתבה **לאב**, המספר אותה **לבנו**. כל עניינו של ליל הסדר הוא לספר לבנים את מה שקיבלנו אנו מאבותינו, ולהעביר להם את הלפיד הנצחי של עם ישראל, שעובר מדור לדור כבר שלושת אלפים שנה. ליל הסדר הוא הזדמנות להיות קשובים לילדינו, להבין מה באמת חשוב להם, ולהעביר אליהם את הערכים שבאמת חשובים לנו.

בנוסף לסיפור האירועים, עלינו לנסות לחיות מחדש את יציאת מצרים, ולהרגיש שאנו יוצאים לחירות בלילה זה. המטרה להוביל לחוויה משותפת של בני המשפחה. לשם כך כדאי לשלב במהלך הסדר גורמים שמחברים את כל בני המשפחה לסיפור ולחוויה: שאלות מפי הילדים, הצגות, חידונים, פרסים ושירים.

בחוברת זו ריכזנו מספר רעיונות ופעילויות מגוונות, שנועדו לעזור לכם להעביר את הסדר בצורה חווייתית ומעניינת.

אין בחוברת זו את נוסח ההגדה המלא, והיא נועדה להיות עזר להגדה הרגילה.

החוברת נכתבה והופצה על ידי "פנים אל פנים" מעלות

כל הסדר על רגל אחת - סימני הסדר

בפתיחת ההגדה נוהגים לשיר ביחד עם הילדים את כל סימני הסדר.

קדש מקדשים על יין, כוס ראשונה מארבע כוסות של ליל הסדר. שותים כאשר נשענים עם היד על צד שמאל, כך היו המכובדים נוהגים לאכול בהסבה על צד שמאל.

ורחץ נוטלים ידיים בלא ברכה. הסיבה לנטילה זו היא משום שאכילת ליל הסדר נעשית בטהרה, וגם כדי לגרום לילדים להתעניין ולשאול.

כרפס לוקחים מעט ירק, טובלים במי מלח ואוכלים. גם כאן המטרה להתמיה את הקטנים, וכן על מנת שאכילת ליל הסדר תהיה לתיאבון, כדרך בני חורין.

יחץ בוצעים לשני חלקים את המצה האמצעית משלוש המצות. את החלק הגדול מצניעים לצורך ה'אפיקומן' שבסוף הסעודה, ואת החלק הקטן משאירים במקומו.

מגיז אומרים את ההגדה. הילדים שואלים מה נשתנה, ומספרים באריכות את סיפור יציאת מצרים. בסיום ההגדה שותים בהסבה כוס שנייה מארבע כוסות.

רחצה נוטלים ידיים לסעודה, והפעם מברכים: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על נטילת ידיים".

מוציא מצה לוקחים את שלוש המצות ומברכים "המוציא לחם מן הארץ". אחר כך מניחים את התחתונה ומברכים על השתיים הנותרות "אשר קידשנו... על אכילת מצה". אוכלים שוב תוך השענות על צד שמאל כשליש מצה.

מרור לוקחים כזית מרור, טובלים מעט בחרוסת, מברכים "ברוך... אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על אכילת מרור", ואוכלים.

כורך לוקחים את המצה השלישית שנשארה מהברכה, כורכים אותה עם מרור ואוכלים תוך השענות על צד שמאל. זהו זכר לזמן שבית המקדש היה קיים, שאז נאכל קרבן פסח בצורה זו, עם מצות ומרור.

שולחן עורך אוכלים את סעודת החג בשמחה ובשירים... היה שווה לחכות...

צפון מוציאים את שבר המצה שהצניעו ל'אפיקומן' (אם עדיין לא נגנב...). אוכלים כזית תוך השענות על צד שמאל. אחריו לא אוכלים יותר כלום – כדי שיישאר טעם מצה בפה. מצה זו היא זכר לקרבן הפסח שהיה נאכל בגמר הסעודה. טמון בכך מסר שאכילתנו אינה באה מתוך שיעבוד הרעב אלא מתוך חירות.

ברך מוזגים כוס שלישית מארבע כוסות, מברכים ברכת המזון ולאחר מכן שותים כוס זו תוך השענות על צד שמאל

הלל מוזגים כוס רביעית מארבע כוסות, ומוזגים גם 'כוס של אליהו'. פותחים את הדלת ואומרים תפילת "שפוך חמתך...", ואחר כך אומרים את פרקי ההלל בשמחה. בסוף ההלל שותים את הכוס הרביעית.

נרצה כיון שערכנו את הסדר כהלכתו נתקבלו מעשינו ברצון לפני ה'. נוהגים להוסיף ולשיר שירי פסח שונים.

עיקר סיפור יציאת מצרים מובא ב"מגיד". לפניכם מספר רעיונות שניתן לשלב במהלך קריאת ההגדה על ידי בני המשפחה. הרעיונות מובאים לפי סדר ההגדה. בסוף החוברת תמצאו רעיונות להפעלות לכל בני המשפחה.

קדש

עושים קידוש לפי הנוסח שבהגדה ושותים את היין בהסבה כדרך בני חורין.

מיהו בן חורין אמיתי? נעיין בקטע הבא:

בספר "הביתה" מתואר נאום הסיכום של אסיר ציון אנטולי (נתן), בסיום המשפט בו הוא נשפט לגלות בסיביר הרחוקה:

אותו יום סיכם אנטולי את נאום ההגנה שלו, כשהוא מפנה את גבו אל השופטים ופונה לאחיו לאוניד:
אלה שניהלו את החקירה הזהירו אותי שבגלל העמדה שנקטתי במהלך החקירה, אותה עמדה שאני נוקט במהלך המשפט, אקבל גזר-דין מוות או מינימום חמש-עשרה שנות מאסר. הם אמרו לי שאם אסכים לשתף פעולה עם הק.ג.ב ואעזור להרוס את תנועת העלייה היהודית, יומתק גזר הדין. הם הבטיחו שחרור מהיר ואפילו פגישה עם אישתי.

לפני חמש שנים הגשתי בקשה לעלות לישראל. כיום אני רחוק מחלומי יותר מתמיד. אפשר לחשוב שאני מתחרט על מה שקרה, אך אין זה כך.

אני שמח שחייתי ביושר, שלם עם עצמי, ומעולם לא עשיתי דבר המנוגד למצפוני, גם לא כשאיימו עלי במוות. אני שמח שעזרתי לאנשים. אני גאה שהכרתי ועבדתי עם אנשים ישרים ואמיצים כל כך כמו סחרוב, אורלוב וגינבורג, שהמשיכו במסורת האינטליגנציה הרוסית. אני שמח שהייתי עד לשחרור יהודי רוסיה. אני מקווה שהאשמות האבסורדיות האלו נגדי ונגד כל תנועת העלייה היהודית לא תפגענה בשחרור עמי.

חברי יודעים עד כמה רציתי להחליף את פעולותיי בתנועה היהודית בחיים בישראל עם אביטל שלי.

עמי פוזר בכל העולם משך אלפיים שנה. אך בכל מקום אומרים יהודים שוב ושוב: "בשנה הבאה בירושלים!" וכיום, כשאני רחוק יותר מתמיד מבני עמי ומאביטל שלי, כשאני עומד בפני שנים ארוכות וקשות של מאסר, אני אומר לעמי ולאביטל שלי:

לשנה הבאה בירושלים! לשנה הבאה בירושלים!

ואז בפנותו לשופטים הוא מוסיף: אין לי מה לומר לבית-הדין הזה שחייב לאשר גזר דין שנגזר מראש.

נקודות לדיון:

- במה השופטים חופשיים לעומת שרנסקי?
- במה שרנסקי חופשי לעומת השופטים?
- באיזו חירות היינו בוחרים אנחנו אילו נדרשנו לכך – בחירות הגוף או בחירות הרוח? (ברור שעדיף אם אפשר את שניהם...)
- האם חופש הוא היכולת לעשות 'מה שבא לי'?
- כל אחד הוא קצת עבד במשהו, לאלו דברים אנשים יכולים להיות משועבדים, בחיי היום יום?
- האם אנו מודעים תמיד לדברים שאנו משועבדים להם? או שלפעמים אנו מתייחסים אליהם כביטוי לחופש לעשות מה שבא לנו?

הצעה לפעילות:

הצגה היתולית קצרה של ויכוח בין 2 אנשים מי יותר חופשי: האחד "מעשן בשרשרת", כשתי חפיסות סיגריות ביום, שבטוח שברגע שהוא ירצה להפסיק – הוא מיד מפסיק לעשן; והשני – אדם שעובד משמונה בבוקר עד תשע בלילה, ומרוויח 40,000 ₪ בחודש, ויכול לעשות 'כל מה שהוא רוצה' עם הכסף...

לסיכום הדיון:

מושגי החופש והעבדות שייכים גם לימינו.

לכל אחד מאיתנו יש רצונות ושאيفות. השאלה היא מהו רצון אמיתי, ומהו רצון חיצוני בלבד - שאנו משועבדים לו, אך לא תמיד רוצים בו.
החירות היא החופש לעשות את מה שאנו באמת מאמינים בו, בלי להיות משועבדים לדברים חיצוניים כמו הרגלים שליליים, תאוות, כבוד ועוד.
אדם שהפסיק לעשן לאחר שנים רבות כי הוא רוצה חיים בריאים - הוא בן חורין אמיתי, ששחרר את עצמו מהשעבוד לסיגריות, והוא חופשי להשקיע בדבר האמיתי - בדאגה לחייו.
השחרור מכל השעבודים המקיפים אותנו הוא משימה לא פשוטה, אך מובטח כי שכר בצידה - איכות חיים, שמחת חיים וחופש לחיות כמו שאנו רוצים באמת.

הא לחמא עניא

אנו עומדים נדהמים מול יהודים שערכו סדר, הסבו ושתו ארבע כוסות כבני חורין במצבים הקשים ביותר, בגטו באירופה ובמלאח במרוקו. אנו שואלים את עצמנו, מהיכן שאבו היהודים כוחות להרגיש בני חורין בתוך חשכת הגלות? איך חגגו פסח כשסביבם רוחשת שנאה?

התשובה: כח האמונה.

שלושה מקורות לכח האמונה היו ליהודים בגלות, שאותם נמצא באמירת הקטע הפותח במילים "הא לחמא עניא":

א. **העבר** המיוחד שלנו – הקשיים, המלחמות והרדיפות שעמנו הצליח בעזרת ה' לעמוד בהם ולשמור על יחודו - "הא לחמא עניא שאכלו אבותינו...".

ב. ה"יחד" **בהווה** - "כל דכפין ייתי ויכולי" - "כל מי שרעב יבוא ויאכל כמה שצריך, ויעשה עמנו את הפסח".

ג. מתוך העבר וההווה מגיעים לאמונה **בעתיד הגדול** המובטח לנו: "השתא הכא בשנה הבאה בארעא דישראל...". - השנה אנחנו כאן (בגלות), אך בשנה הבאה בארץ ישראל. השנה אנו עבדים, אך בשנה הבאה בני חורין.

לנו, היושבים בארץ ישראל, יש משמעות מיוחדת למשפט זה, כי אנו רואים בעינינו דברים שדורות רבים חלמו עליהם. אותה אמונה שהחזיקה מעמד במשך אלפי שנים - מתגשמת לעינינו.

מה נשתנה

קטע זה אהוב ביותר על הילדים, המשחקים בו תפקיד מרכזי - שואלים את ארבע הקושיות. למה דווקא הילדים?

הסיבה לכך היא שליל הסדר נועד לחזק אצלנו את הידיעה החשובה, **שהקשר בין הורים לילדים הוא הבסיס לקיומו של עם ישראל**. את הערכים, השאיפות והחזונות של העם כולו אנו יכולים לפתח ולממש רק דרך העברתם לילדינו, המבטיחים את קיום העם בעתיד.

כל עניינו של ליל הסדר הוא לספר לבנים את מה שקיבלנו אנו מאבותינו, ולהעביר להם את הלפיד הנצחי של עם ישראל, שעובר מדור לדור כבר שלושת אלפים שנה.

עם ישראל הוא עם נצחי. התחלנו את דרכנו ביציאת מצרים, ועדיין לא סיימנו אותה. הילדים, דור ההמשך, הם המבטיחים את קיומנו הנצחי, ולכן כל כך חשוב לחבר אותם אל הערכים הנצחיים שלנו. בכל שנה כשאנו חווים מחדש את יציאת מצרים ואת הולדתו של עם ישראל - אנו מחזקים מחדש את הקשר אל הילדים שלנו - אל הנצח!

מדוע כל כך חשוב לילדים? מדוע לא כשגדלנו? מה היה ומה?

מסתבר שהשאלה היא אחד היסודות החשובים ביותר בהתפתחות השכלית של האדם. מספר אחד החכמים שכאשר הוא היה קטן, אמא שלו שאלה אותו בכל יום כאשר הוא חזר מהגן - 'מה שאלת היום בגן?!'... אנו יכולים לשמוע דברים רבים בחיינו: הסברים, תיאורים, השקפות עולם, מידע רב, ועוד ועוד... אך אין דומה דבר שנשמע כך סתם, לדבר שנשמע כתשובה לשאלה שהתעוררה בתוכנו, והניעה אותנו לחפש ולחקור. לאחר שאלה כזו - בודאי שהדברים שנשמע ייחרטו עמוק בנפשנו, ויותירו רושם רב ומשמעותי, לאורך זמן. אנחנו לא מפחדים משאלות! גם לא משאלות שאין עליהן תשובה מיד או בכלל! להיפך, אנו מחפשים את השאלות, מתוך הבנה שזהו כלי חשוב מאד להתקדמות שלנו.

כנגד ארבעה בנים דיברה תורה, מי הם ארבעת הבנים?

כולנו מכירים את ארבעת הבנים. הקופירייטרים משתמשים בהם כל שנה לפרסומות מליציות, תמיד יהיה סביב שולחן הסדר מי שיזרוק לחלל האוויר איזו אמירה שנונה שמקשרת את הבן הרשע עם מי מהנוכחים ואפילו חיברו עליהם שיר. אבל, מי הם בעצם, ארבעת הבנים, ומה משמעות האמירה "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה"? הסיפור הזה של יציאת מצרים הוא כל כך מופלא וכל כך יסודי בחיי עמנו. זה הסיפור על חירותנו, על יסוד קיומנו, על לידתנו כעם. איך אפשר להעביר סיפור לכל העם מדור לדור, מאב לבן? האם כל הבנים (וגם בנות, כמובן, במשמע) באותה רמה? האם לכל הילדים קורץ אותו סגנון, האם את כולם מושכים אותם סיפורים, האם כולם באותה רמה אינטלקטואלית? ודאי שכולם שונים, וכל אחד מיוחד בעצמו. לכן אמרה התורה: **התאם את עצמך. ספר לו, לבנד, לפי מה שהוא, לא לפי מה שאתה.**

התורה הדגימה לנו איך מספרים לכל אחד כפי מה שהוא. והתורה בכוונה דיברה בארבעה קולות, כדי שכל אחד יקלוט את הקול שמתאים לו. אל האב, לעומת זאת, התורה פנתה בקול אחד, שמכיל אין-סוף קולות: התאם

עצמך לבנד, הלילה הזה שייך לו! השקע מחשבה ומאמץ, מקוריות ויצירתיות לפי היכרותך עמו, איך לחבר אותו לסיפור, איך לספר לו לפי הבנתו, איך לגרום לו להשתתף ולהתחבר לשרשרת האדירה שנקראת עם-ישראל.

הבן החכם והרשע

אם נשים לב נראה ששאלת הבן הרשע דומה מאוד לשאלת הבן החכם, אם כן למה את האחד מגנים כרשע ואת השני מכתירים כחכם?

הפסוק בתורה שמופיע בשאלת הבן הרשע נמצא בספר שמות בזמן היציאה ממצרים. הרשע הוא זה שבזמן שמתרחש אירוע גדול בחיי העם הוא יוצא מתוך הציבור ובציניות לועג על התנהגות הציבור. הפסוק שמופיע בשאלת הבן החכם מופיע בספר דברים, ארבעים שנה לאחר יציאת מצרים. זהו דור אחר, דור שלא גדל כעבדים במצרים. טבעי שהבן ישאל ויברר על מנהגי אבותיו. הבן החכם לא מוציא את עצמו מהכלל אלא מברר איך העבר קשור לחייו. השאלה באה על מנת לאפשר לו להתחבר לרצף הדורות.

היסוד החשוב הנלמד מכך הוא השילוב של יסוד קבוע ונצחי שעל גביו כל דור יכול לבנות את הקומה המתאימה לדור החדש. לא מתוך הריסה וזלזול בעבר אלא מתוך הרצון להבנות מתוך העבר. כפי שאמר בן גוריון: **עם ללא עבר הוא עם ללא עתיד.**

"והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו... הקב"ה מצילנו מידם"

אכן כך!

בכל דור קם עלינו אויב חדש! האנטישמיות מעולם לא נעלמה, היא רק החליפה שמות ופרצופים. עמים שלמים קמו ונפלו. רבים מהם שמו להם למטרה להשמיד, להרוג ולאבד את העם היהודי. סבלנו גזירות נוראות, ובכל זאת שרדנו! על הפלא הגדול שבנצחיותו של עם ישראל כותב הסופר האמריקאי מארק טוויין:

אם להאמין לסטטיסטיקה, מהווים היהודים אחוז אחד בלבד מאוכלוסיית העולם... היה זה איפה טבעי, אילו לא היינו שומעים עליהם אלא לעיתים רחוקות. אבל אנו שומעים עליהם, ושומעים עליהם תמיד. המצרים, הבבלים, הפרסיים, היוונים והרומאים קמו ומלאו את האדמה, בקולות רועשים, ולאחר מכן נפלו... העם היהודי ראה את כולם וניצח את כולם. הוא אינו מגלה לא התנוונות, לא מחושי זקנה, לא תשישות איברים ולא התמעטות כוחותיו. כולם בני תמותה - חוץ מהעם היהודי. עמי הגבורה חלפו ואינם עוד, ורק העם היהודי נשאר. מהו סוד נצחיותו של העם היהודי?

ביטוי נוסף לתמיהה שמעורר קיומו של העם היהודי לאורך הדורות ניתן למצוא בדבריו של לב טולסטוי, לונדון 1908:

"מה זה יהודי? שאלה זו אינה מוזרה כפי שזה יכול להיראות תחילה. הבה נראה איזה מן יצור מיוחד הוא זה, שכל שליטי עולם וכל העמים העליבוהו ודיכאוהו וגירשוהו ורמסוהו, רדפוהו, שרפוהו, והטביעוהו, והוא, על אפם ועל חמתם, ממשיך לחיות ולהתקיים. מה זה יהודי - שלעולם לא הצליחו לפתותו בשום פיתויים שבעולם שמדכאוהו הציעו לו בלבד שיתכחש לדתו ויטוש את אמונת אבותיו. יהודי - הנו סמל הנצח. הוא שלא יכלו להשמידו לא טבח ולא עינויים; לא אש ולא חרב האינוקוויזיציה לא הצליחו להכחידו. הוא אשר ראשון בישר דבר ה'; הוא אשר זמן רב כל-כך שמר על הנבואה ומסרה לאנושות כולה. עם כזה לא יכול להיעלם. יהודי הנו הנצחי - הוא התגשמות הנצח".

בליל הסדר אנו עונים תשובה לא רק לשאלתם של מארק טוויין וטולסטוי אלא קודם כל לנו ולבנינו: סוד נצחיותו של העם היהודי הוא: "הקב"ה מצילנו מידם".

גם אם קשה לראות את השגחת הקב"ה עלינו בכל רגע - במבט על ההיסטוריה אפשר לראות זאת בצורה ברורה. שישים השנים האחרונות הוכיחו לנו פעם נוספת את השגחתו של הקב"ה על עמו תוך כמה שנים הקמנו מדינה, כלכלה, צבא, וניצחונות גדולים בזה אחר זה. נפתח את העיניים ונסתכל סביב!

הצעה לפעילות

ניתן לבקש מבני הבית דוגמאות לאירועים שבהם ניסו להשמיד את עם ישראל. פרעה במצרים ועמלק במדבר לפני כ-3300 שנה, היוונים לפני כ-2200 שנה, הרומאים לפני כ-2000 שנה, מסעות הצלב לפני כ-1000 שנה, גירוש ספרד לפני כ-500 שנה, השואה האיומה, האויבים של ימינו.

"דיינו" - "אילו הכניסנו לארץ ישראל..."

מטרתה של יציאת מצרים היא להגיע לארץ ישראל לאחר קבלת התורה בהר סיני. עם ישראל נקרא עם רק כאשר הוא נמצא בארץ ישראל, כי היא מקומו הטבעי, היא הבית שלו. ארץ ישראל היא המקום שבו אנו יכולים לפתח בצורה הטובה ביותר את עצמנו כעם, וכך להביא לעולם כולו את מה שיש בנו: את האהבה, האמונה, המוסר וערכי היהדות. כשעם ישראל גולה מארצו ונמצא בחוץ לארץ, הוא כמו אדם שאיבד את הכרתו, והוא מתפקד בצורה המינימלית הדרושה לקיומו - רק הלב מגלה סימני חיים, ושאר האיברים לא פועלים. רק כשאנו שבים לארץ אנו מתעוררים, קמים לתחייה מחדש ומתחילים לחיות באמת, להיות עם שיש לו מדינה, צבא, חברה, תרבות וחזון. גם ארץ ישראל מתנהגת כמו אדם חולה כאשר עם ישראל עוזב אותה. במשך שנות הגלות הייתה הארץ ריקה, שוממה ומלאה ביצות. רק כשעם ישראל חזר לארץ והתחיל לחיות בה מחדש - התעוררה ארץ ישראל וקמה לתחייה - ההרים פורחים, העצים מבלבלים והמדבר פורח. כך מתקיים הקשר בין העם והארץ. זה קשר שאי אפשר לנתקו. הוא חזק ומתקיים במשך אלפי שנים, ללא הפסק.

מצה - "כל שלא אמר שלושה דברים אלו..."

בואו נתבונן לרגע על ההבדל בין המצה ללחם. שניהם עשויים ממים וקמח שהופכים לבצק ו...לתנור. כל ההבדל הוא בזמן שנתנו לבצק לתפוח, להתנפח. ככל שנותנים לבצק לתפוח יותר (להחמיץ) הוא יוצא גבוה יותר, עשיר יותר ויפה יותר. ואילו המצה - לחם עוני! כמעט ולא לשנו את הבצק וכבר שרפנו אותו בתנור. אנו צריכים ללמוד מהמצה שלא נותנת לעצמה לתפוח. גם לנו יש נטייה לתפוח ולהתנפח מגאווה - לטפוח לעצמו על השכם, ולהגידי אני! אני! מי מאיתנו לא מתעצבן כש"חותכים" אותו בכביש? אם נעצור לרגע ונחשוב, נגלה כי העצבים שלנו נובעים מגאווה - לא יכול להיות שיעשו לי דבר כזה! בפסח אנחנו שואפים לעזוב לרגע את הגאווה בצד. אנחנו לא יותר חשובים מאף אחד. כולנו יצאנו יחד ממצרים - עשירים ועניים, חכמים וכאלה שפחות... כולנו אוכלים עכשיו יחד "לחם עוני", שלא מבליט את עצמו. דווקא לחם זה מסמל את הגאולה הכללית של עם ישראל. אם נלמד את המסר של המצה, נגיע גם לגאולה פרטית של כל אחד ואחד. חג שמח ובתיאבון!

מרור - "כל שלא אמר שלושה דברים אלו..."

סיפור...

יהודי וגוי נסעו יחדיו לצורך עסקיהם. לאחר זמן החלו להפסיד בעסקיהם, וכאשר הגיע ערב פסח - לא נותר להם כסף עבור אוכל להחיות את נפשם. אמר היהודי לגוי: "יש לי רעיון! בוא איתי אל בית הכנסת של היהודים, ואני מבטיח לך שאף יהודי לא ישאיר שני 'יהודים' אחרים בלי אפשרות לערוך את הסדר. אלמד אותך מנהגים של יהודים, שתדע איך לנהוג". כך היה. מיד בתום התפילה ניגשו אנשי הקהילה אל צמד האורחים והזמינו אותם לליל הסדר. בעל בית אחד לקח את היהודי ואילו הגוי הוזמן לביתו של אחד מעשירי העיירה. הגיעו לביתו של אותו עשיר, והבית גדול, יפה וחם. הגוי, שהיה רעב מאוד, ציפה שמיד יתחילו בסעודה. התיישבו סביב השולחן היפה... והנה בעלת הבית מגיעה ובידה כרפס במי מלח. התאכזב הגוי, ובודאי שלא שבע. קראו את ההגדה, אמרו דברי תורה, האריכו בשירים... סוף סוף הגיעה המצה! שמח הגוי, כי חברו הסביר לו שלאחר אכילת המצה אוכלים את סעודת החג. והנה הגישו עוד משהו... מיהר הגוי ומלא את פיו מן המאכל... מרור, נעשה לו כל כך מר בפה! דמעות עלו בעיניו! חשב הגוי שהיהודי צחק עליו, וש"הסעודה המובטחת" היא למעשה סעודת מרורים. קפץ ברוגז מן השולחן ואמר: "יהודים! אחרי כל הדברים האלו זה מה שאוכלים?", וברח. מאוחר בלילה הגיע חברו היהודי, שמח ומדושן מן הארוחה שאכל. ראה את פניו המרירים ושאלו לפשר הדבר. מששמע את סיפורו צחק ואמר: "אם היית יהודי היית מבין שבשביל כל דבר טוב, צריך לאכול קצת 'מרור'..."

"לשנה הבאה בירושלים הבנויה"

שנה אחר שנה מסיים היהודי את אמירת ההגדה במשפט "לשנה הבאה בירושלים הבנויה", למרות שגם לפני שנה וגם לפני עשר שנים אמר אותו משפט ועדיין לא קרה כלום; למרות שגם לפני מאה, מאתיים ואלף שנה אבותיו אמרו משפט זה ועדיין לא הגיעו לירושלים. **עד שיום אחד התברר, שאמונה 'תלושה' זו חזקה מכל המעצמות שחלפו מן העולם ואילו אנו באמת חזרנו לירושלים.**

ברוך ה', יצאנו מהגלות ואנו בארץ ישראל, אבל הקשיים עוד לא הסתיימו ואנו זקוקים לכח פנימי. האם לנו, שהגענו לארץ ישראל, יותר קל לשאוב כוחות מאותם מקורות של היהודי בגלות?
התשובה: כן ולא.

כן, כי אנו כבר ראינו שאותה אמונה בת אלפים שנה - "לשנה הבאה בירושלים" - התגשמה. מתוך כל הצרות בגלות, שבסופן השואה האיומה, קמה ונוסדה מדינת ישראל.
ולא, כי עכשיו שנדמה שסיימנו את הדרך ושבנו הביתה, ציפינו סוף סוף לשקט. והנה, שוב שונאים אותנו ולוחמים בנו, והאכזבה גדולה.

אז מה עושים?

צריכים להבין, שאם יש עוד קשיים, אז "סימן שעוד לא הגענו, וצריך להמשיך ללכת". כנראה טעינו כשחשבנו שסוף הדרך הוא מדינה ככל העמים, מין שוויץ שכזו. לא לשם כך החזקנו מעמד וסבלנו אלפי שנים, לא כדי להיות "ככל הגוים". עדיין לא גילינו את האור המיוחד הגנוז בנו. כמו שלכל אדם יש את הייחוד שלו כך לכל עם יש את הייחוד והתפקיד שלו בעולם. לכן השאיפה של עם ישראל היא לחשוף את האידיאלים הגנוזים בנו מאז יציאת מצריים ומתן תורה וכפי שהדבר משתקף בהמנון הלאומי שלנו, התקווה:

עוֹד לֹא אֲבִדָּה תִּקְוַתְנוּ	כָּל עוֹד בְּלִבְבֵנוּ פְּנִימָה
הַתִּקְוָה בְּתֵשֶׁנוֹת אֲלֵפִים	נִפְשֵׁי יִהוּדֵי הוֹמָיָה
לְהִיּוֹת עִם חֲפְשֵׁי בְּאֶרְצֵנוּ	וּלְפָאֲתֵי מְזֻרְחָ, קְדִימָה
אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם.	עֵין לְצִיּוֹן צוֹפֶיָה-

הצעות להפעלות במהלך הסדר:

בכדי להוסיף לסדר צד חוייתי, מובאות כאן הפעלות שונות המתאימות לגילאים השונים. מומלץ להכין פרסים מראש, ולעשות תחרות בין כל בני המשפחה.

1. **הצגות.** נבקש מהילדים להציג כל מיני קטעים המופיעים במהלך ההגדה. רוב הילדים משתפים פעולה ומרגישים שהם שותפים מלאים בסיפור ההגדה. נבקש להציג כל קטע בכמה צורות שונות - בהתרגשות, בדרמטיות, בשמחה, בשירה, ללא קול ובצורות נוספות כיד הדמיון הטובה. בהמשך מובאת הצעה אחת להצגה על יציאת מצרים.

2. **פנטומימה.** אחד מבני המשפחה מציג בפנטומימה מושג מההגדה, ושאר בני המשפחה צריכים לזהות מהו המושג.

דוגמאות:

ארבע כוסות, ארבעה בנים, עשרת המכות, קריעת ים סוף, הלילה הזה כולנו מסובים, בן חורין, עבודת פרך, מרור, חיות ודמויות מ"חד גדיא" ומ"אחד מי יודע".

3. לאחר אמירת ה"הלל" בו אנו מודים לה' על מה שעשה לנו, נלמד גם אנו להודות על דברים שנעשו לנו. נבקש מכל אחד מבני המשפחה לבחור משהו מהמשתתפים בסעודה ולהודות לו על דבר טוב שהוא עשה לו.

4. **משחקי שירים:**

בשיר "חד גדיא" כל אחד מבני המשפחה מקבל חיה או דמות המופיעה בשיר וכשקוראים בשמה עליו לחקות את החיה או הדמות.

בשיר "אחד מי יודע" נחלק לכל אחד מבני הבית מספר משלו אותו הוא אומר כל השיר.

5. **חידות.**

מספרים בהגדה

3- כל שלא אמר שלושה דברים אלו... פסח, מצה ומרור, אבות.

4- כוסות, בנים, אימהות. לדעת רבי אליעזר לקו על הים ארבע מכות.

10- עשר המכות, עשרת הדברות.

11- כוכבים.

40- במצרים לקו בארבעים מכות.

70- ר' אלעזר בן עזריה: "כבן שבעים שנה", "בשבעים נפש ירדו אבותינו..."

מה המספר הגדול ביותר המופיע בהגדה? **250** (מכות שלקו המצרים לפי דעת רבי עקיבא).

בעלי חיים בהגדה

מקנה, סוסים, חמורים, גמלים, בבקר ובצאן, צפרדע, כינים, ערוב, ארבה, (הרים תרקדו כ) אילים, כפירים (רשו ורעבו), (סבוני) כדבורים, אריות.

שעשועון א' ב'

א - טועם בכל בית מהיין. (אליהו)

ב - אחת המכות. (בכורות)

ג - עולה שני זוזים (גדיא)

ד - אחת המכות. (דם)

ה - קוראים אותה בלילה מיוחד. (הגדה)

ו - אחד מסימני הסדר. (ורחץ)

ז - גם בקערה וגם ביד. (זרוע)

ח - לא יום רגיל. (חג)

ט - אחד מהחכמים שסעדו בבני ברק.

(טרפון)

י - נקרע לכבוד בני ישראל. (ים סוף)

כ - ריק, ליד השולחן. (כסא של אליהו)

ל - מאחלים אחד לשני לפני שתיית יין.

(לחיים)

מ - ירק מר. (מרור)

נ - החודש בו אנו נמצאים (ניסן)

ס - כינוי לכל הערב הזה. (סדר)

ע - אחת המכות. (ערוב)

פ - מלך מצרים. (פרעה)

צ - מוסתר. לקראת הסוף. (צפון)

ק - כסף שאוספים לצורך עניים. (קמחא

דפסחא)

ר - זה שצריך לתת לו בשיניים. (רשע)

ש - כדי שהקטנים ישימו לב. (שינוי/שאלות)

ת - זמן ההריון. (תשעה חודשים)

מצא את המילה המשותפת

1. חושך, מכות, ארץ (מצרים)

2. כוסות, אמהות, קושיות (ארבע)

3. אדום, מתוק, ישן (יין)

4. שאלת, וישר, ולא נשלם (תם)

5. זרה, שבלב, קשה (עבודה)

6. עולם, מילה, מועצות (ברית)

הצעה להצגה

כשמגיעים ל"עבדים היינו", אחרי "מה נשתנה" (או בכל שלב שנראה לכם), כדאי להציג את יציאת מצרים, ולקרוב אותה אל הילדים. אנו מביאים כאן הצעה להצגה, וכדאי לחשוב על התאמה לילדים שלכם.

מומלץ לתת לילדים להתכונן להצגה לפני הסדר.

להצגה זו דרושים שני ילדים (אפשר גם מבוגרים...). יש להלבישם בשתי שמלות/חלוקים/חולצה ענקית של אבא, לתת להם שני מקלות מטאטא ועוד אביזרים המזכירים את יציאת מצרים, כדי הדמיון הטובה עליכם.

קטע קריינות של עורך הסדר:

דרור וניסים הם שני ילדים שזה הרגע יצאו ממצרים. הם זוכרים את העבדות הקשה ואת הסבל הנורא, וגם את הניסים הגדולים שעשה אלוקים על ידי משה רבנו. הם בוכים מהתרגשות - אלוקים הציל אותם לאחר 400 שנה של עבדות נוראה ועכשיו הם חופשיים...

דרור: ניסים, אתה מאמין שסוף סוף יצאנו ממצרים?

ניסים: היה שם ממש נורא ואיום. אתה זוכר את היום שהם לקחו את אחינו התינוק דוד וזרקו אותו לַאָר?!

דרור: כן, איך אמא היתה אז עצובה, היא סיפרה לי שככה הם עשו לנו 400 שנה.

ניסים: אתה זוכר איך אבא ואמא עבדו קשה כל הזמן וכמעט ולא היו חוזרים הביתה?

דרור: אבא סחב אבנים פי שניים מגודלו ובנה פירמידות.

ניסים: דרור, תן לי לאכול איזה חתיכת לחם, אני מת מרעב, עוד שניה נדבקת לי הבטן לגב.

[דרור מעביר לניסים מצה, ניסים שובר אותה לחצי ואומר במבט מאוכזב:]

ניסים: דרור, מה זה? ביקשתי לחם ואתה מביא לי איזה דיקט?

דרור: זה מה שאמא הכינה והיא עשתה הכל לפי המתכון, אני לא מבין!

ניסים: נראה לי שבגלל שיצאנו מהר, הבצק לא הספיק לתפוח ולכן זה ככה.

דרור: תסתכל על הצד החיובי שבזה, כרגע המצאנו את המצות, איזה קטע!

ניסים: זוכר איך שהכל פתאום השתנה, שמשה רבינו הגיע ואמר שה' יגאל אותנו בקרוב?

דרור: כן, בהתחלה אף אחד לא האמין לו והוא עשה כל מיני ניסים. איך שמחתי שהוא העניש את המצרים הרעים האלה והביא עליהם מכות.

ניסים: וואי, נכון. זוכר איך שלשכנים שלנו שתמיד הציקו לאבא יצאו מלא צפרדעים מהתנור ומהילקוט ומהנעליים ומכל מקום אפשרי?

דרור: כן, ואיך שהם היו מלאים בפצעים ומתגרדים כל הזמן! ושאת אשתו טרפו תנינים במכת הערוב.

ניסים: דרור, למה חשוב כל כך לזכור את היום הזה?

דרור: ניסי, אחי הקטן, צריך לזכור את היום הזה, כי ביום הזה הפכנו לעם, ולא סתם עוד איזה עם שיעלם יום אחד, אלא עם ישראל.

ניסים: נכון מאוד! אתה יודע שבעוד 3000 שנה, יהודים בכל העולם ישבו בליל הסדר ויזכירו את היום הזה ויחגגו את יציאתנו ממצרים!?

דרור: מי יודע, אולי יהיו שני ילדים חמודים ומצחיקים ממשפחת _____, שיציגו אותנו ויקבלו על זה פרס מאבא שלהם!!!

מחיאות כפיים!!!